

Fırat ve Uludağ Üniversitesi Veteriner Fakültesi öğrencilerinin köpek psikolojisi konusundaki tutum ve görüşleri

Özlem DOĞAN¹, Türel ÖZKUL², Abdullah ÖZEN¹

¹ Fırat Üniversitesi Veteriner Fakültesi Veteriner Hekimliği Tarihi ve Deontoloji Anabilim Dalı, Elazığ. ²Uludağ Üniversitesi Veteriner Fakültesi Veteriner Hekimliği Tarihi ve Deontoloji Anabilim Dalı, Bursa.

Özet: Bu çalışmada, Fırat ve Uludağ Üniversitesi Veteriner Fakültesi öğrencilerinin köpek psikolojisi konusundaki tutum ve görüşlerinin belirlenmesi amaçlandı. Bu amaçla 401 öğrenciye anket uygulandı. Verilerin istatistiksel analizi sonucunda, katılımcıların %97.3'ünün köpek psikolojisini önemseme düzeyleri açısından pozitif tutum sergiledikleri (4>); tutumları arasında ise cinsiyet, pet sahipliği ve evde köpek besleme değişkenleri yönünden anlamlı düzeyde ($p<0.001$) farklılık olduğu saptandı. Köpeklerde, bilişsel özelliklerden merak dürtüsü, zekâ, akıl yürütme yeteneği ve muhakeme yeteneği olduğunu kabul eden katılımcılar içerisinde Uludağ Üniversitesi öğrencilerinin oranının Fırat Üniversitesindekilerden yüksek olduğu belirlendi ($p<0.001$). Benzer şekilde biyolojik ve çevresel faktörlerden tüylerin kesimi ($p<0.01$), genetik özellikler ($p<0.01$) ve mevsim şartlarının ($p<0.05$) köpeklerin psikolojisi üzerine etkili olduğunu düşünen katılımcılar içerisinde, Uludağ Üniversitesi öğrencilerinin oranının yüksek olduğu belirlendi. Öğrencilerin, köpeklere ilişkin bilgi düzeyi ile köpek psikolojisini önemseme düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptandı.

Anahtar sözcükler: Köpek psikolojisi, tutum, veteriner fakültesi öğrencileri, veteriner hekim.

The attitudes and views of Fırat and Uludag University Faculty of Veterinary Medicine students on the subject of dog psychology

Summary: The aim of this study was to determine the attitudes and views of Fırat and Uludag University Faculty of Veterinary Medicine students on the subject of dog psychology. For this purpose a survey was applied to 401 students. Statistical analysis showed that a positive attitude was observed (4>) concerning the care level of dog psychology by 97.3% of participants. Significant differences ($p<0.001$) were determined among the attitudes of participants on the variables of gender, pet ownership and having a dog as a pet. Among the participants who accepted that dogs have some cognitive features like curiosity, intelligence, reasoning ability and discernment, the proportion of Uludag University students was determined to be higher than that of the Fırat University students ($p<0.001$). Similarly, among the participants who thought that biological and environmental factors like clipping ($p<0.01$), genetical properties ($p<0.01$) and seasonal conditions ($p<0.05$) are effective on the psychology of dogs, the proportion of Uludag University students was determined to be higher than that of the Fırat University students. Significant relation was determined between the knowledge level of students related to dogs and the care level of dog psychology.

Key words: Dog psychology, attitude, students of veterinary faculty, veterinarian.

Giriş

İnsan-hayvan ilişkisinin temellerinin atılmasında evcilleştirmenin önemli bir basamak olduğu kabul edilmektedir (5). Bu birlikteliğin ilk paydaşlarından biri olan köpek, yaşam koşulları açısından insanoğlula benzer toplumsal örgütlenme şekillerine sahip olması ve genelde aynı zihinsel yapıyı taşıması (16) nedeniyle gerek sosyal gerekse ekonomik bir değer olarak, insan yaşamında kolayca yer edinmiştir (5). Bu süreç içerisinde köpek, insanoğlula etkileşimlerinin ve mekân paylaşımının getirisi olarak; sosyalleşme, yaşadığı çevreyi algılama ve kullanma zorluklarından doğan bir takım fiziksel ve psikolojik değişikliklere maruz kalmıştır. Canlı organizmada bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde

gerçekleşen bu farklılıkların davranış bozukluklarına ve psikolojik problemlere neden olduğu yönünde görüşler bulunmaktadır (3, 10). Bu görüşlerde, insan-köpek birlikteliğinin sağlıklı biçimde devam ettirilmesinde, köpek psikolojisi üzerinde etkili bilişsel, biyolojik ve çevresel özellikleri bilme ve önemseme düzeyinin önemli olduğu vurgulanmaktadır (3, 7). Günümüzde giderek artan köpek popülasyonunun sorunlarına çözüm aramak, ihtiyaçlarını karşılamak ve toplumla ilişkilerini düzenlenmek adına veteriner hekimlerle oluşturulacak işbirliğinin köpek psikolojisi eksikliğini sorunlara sistematik bir çözüm kavuşturması beklenmektedir (7). Ancak, bilindiği kadarıyla, Türkiye'de ne veteriner hekimlerin ne de veteriner hekimliği öğrencilerinin köpek psikolojisi

konusundaki tutum ve görüşlerinin belirlenmesine yönelik bir çalışma bulunmamaktadır.

Bu çalışmada; Fırat ve Uludağ Üniversitesi Veteriner Fakültesi öğrencilerinin köpek psikolojisini bilme ve önemseme düzeyi ile bu tutum üzerinde etkili faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Materyal ve Metot

Araştırma, Fırat Üniversitesi Veteriner Fakültesi (FÜVF) ve Uludağ Üniversitesi Veteriner Fakültesi (UÜVF) birinci ve beşinci sınıf öğrencileri üzerinde yürütüldü. Örneklemi FÜVF'den 149'u birinci sınıf, 101'i beşinci sınıf olmak üzere toplam 250; UÜVF'den 131'i birinci sınıf, 95'i beşinci sınıf olmak üzere toplam 226 öğrenci oluşturdu. Örneklemdeki toplam öğrenci sayısı 476 idi. Veri toplama aracı olarak, araştırmacılar tarafından geliştirilen ve üç bölümden oluşan bir anket formu kullanıldı. Anketin birinci bölümünde, demografik bilgiler [yaş, cinsiyet, sınıf, köken (fakülteyi kazanmadan önce yaşanan yerin türü), pet sahipliği (pet veya egzotik hayvan sahibi olup olmadıkları), evde köpek beslemek (bir köpekle aynı evi paylaşıp paylaşamayacakları), ders (hayvan hakları ya da hayvan davranışları ile ilgili ders alıp almadıkları)]; ikinci bölümünde, köpeklerde bilişsel özelliklerin [merak dürtüsü, öğrenme yeteneği, zekâ, anlama yeteneği, his (acı, ıstırap gibi), duygu (sevgi, nefret gibi), içgüdü (annelik içgüdüğü gibi), akıl yürütme yeteneği, muhakeme yeteneği] olup olmadığı, biyolojik ve çevresel faktörlerin [yaşlanma, cinsiyet farklılıkları, bakım şekli, eğitim, sevgi, hastalıklar, çevresel uyaranlar (eşyalar, doğa gibi), yorgunluk, açlık, susuzluk, kısırlaştırma, tüylerin kesimi, genetik özellikler, mevsim şartları, gebelik] köpek psikolojisi üzerinde etkisinin olup olmadığı konularındaki görüşlerinin belirlenmesine yönelik sorular kullanıldı. Üçüncü bölümde ise köpek psikolojisinin önemsenme düzeyinin belirlenmesi amacıyla oluşturulan 7-Aşamalı Likert Ölçeği ile hazırlanmış 24 yargı içeren Köpek Psikolojisinin Önemsene Düzeyi Seti (KPÖDS) kullanıldı. Katılımcılara “*tamamen kabul*”den “*tamamen ret*”e kadar değişen seçenekler sunuldu, katılma ya da ret derecelerini belirtmeleri istendi (17). Anket formu, 50 gönüllü veteriner fakültesi öğrencisine uygulanarak pilot çalışma yapıldı. Üçüncü bölümün güvenilirlik analizi sonucunda Cronbach Alfa değerinin 0.784 olduğu belirlendi. Yargılardan korelasyon katsayısı negatif olan dört yargı çıkarılıp yinelenen güvenilirlik analizi sonucunda Cronbach Alfa katsayısı 0.80'e (yüksek derecede güvenilir) çıkarıldı (12). Anket 2006 yılının Kasım ve Aralık aylarında uygulandı.

Tüm istatistiksel analizler için SPSS (13.0) programı kullanıldı. Demografik verilerin değerlendirilmesinde frekans analizi; ikinci bölümün analizinde ki-kare ve tek yönlü varyans analizi testleri uygulandı. Üçüncü bölümü oluşturan KPÖDS'nin değerlendirilmesi için, olumlu yargılarda “*tamamen kabul*” seçeneği yedi,

“*tamamen ret*” seçeneği bir puan; olumsuz yargılarda ise ölçek tam tersi puan alacak şekilde puanlandırılma yapıldı. Bir katılımcının KPÖDS'yi oluşturan yargılara verdiği yanıtların tamamının aritmetik ortalaması, o katılımcının köpek psikolojisini önemseme düzeyi konusundaki tutumunun değeri olarak kabul edildi. Bu değer 4< olması, köpek psikolojisinin ‘önemsene-düğünün’; 4≥ olması ise ‘önemsene-düğünün’ göstergesi olarak kabul edildi (17). KPÖDS'den elde edilen ortalama değerlerin bağımsız değişken gruplarına göre farklılıklarının belirlenmesi için *t-testi* ve tek yönlü varyans analizi yapıldı. İkinci bölümdeki sorulara verilen yanıtların anlamlılık analizinde ise ki-kare testi kullanıldı. Tüm istatistiksel analizlerde anlamlılık düzeyi $p<0.05$ olarak kabul edildi (12).

Bulgular

Anket uygulaması sonucunda, FÜVF'den 121'i birinci sınıf, 93'ü beşinci sınıf; UÜVF'den ise 103'ü birinci sınıf, 84'ü beşinci sınıf olmak üzere toplam 401 öğrenciden veri toplandı. Çalışmaya katılım oranı %84.2 (401/476) olarak gerçekleşti. Katılımcıların %18'i bayan; %55.9'u birinci sınıf öğrencisi; %32'si “*kasaba-ilçe*” kökenli; %49.7'si 21–25 yaş grubundaki öğrencilerden oluştu. Katılımcılardan pet veya egzotik hayvan beslediğini belirtenlerin oranı %76.3; “*Bir köpekle aynı evi paylaşır mısınız?*” sorusuna “*bahçede (evin dışında) olmak kaydıyla isterim*” şeklinde yanıt verenlerin oranı ise %62.5 oldu. Hayvan hakları veya hayvan davranışlarıyla ilgili ders aldığını bildiren katılımcıların oranı %25.5 olarak belirlendi (Tablo 1).

Katılımcıların %60.8'den %98.4'e kadar olan kısmı, bilişsel özelliklerden ‘akıl yürütme yeteneği’ ve ‘muhakeme yeteneği’ dışındaki tüm parametrelerin köpeklerde var olduğu yönünde görüş bildirdi. UÜVF'deki öğrencilerden, bu bölümde sunulan tüm parametreler için ‘var’ yanıtı verenlerin oranı FÜVF'den daha yüksek bulundu. Ancak, bunlardan ‘merak dürtüsü’, ‘zekâ’, ‘akıl yürütme yeteneği’ ve ‘muhakeme yeteneği’ parametrelerinin varlığını kabul eden UÜVF öğrencilerinin oranı, FÜVF'dekilerden anlamlı düzeyde ($p<0.001$) yüksek oldu (Tablo 2). His ve duygu parametrelerinin alt grupları ki-kare analizi için gerekli veriyi sağlamadığı; öğrenme yeteneği, anlama yeteneği ve içgüdü parametrelerinin analizlerinde anlamlı düzeyde farklılık şekillenmediği için bu parametrelere tabloda yer verilmedi.

Bazı biyolojik ve çevresel faktörlerin köpeklerin psikolojisi üzerine etkisi konusunda, katılımcıların üçte ikisinden daha fazlası (%67'den %99.5'e kadar değişen oranlarda) ‘yaşlanma’, ‘bakım şekli’, ‘eğitim’, ‘sevgi’, ‘hastalık’, ‘çevresel uyaranlar’, ‘yorgunluk’, ‘açlık’, ‘susuzluk’, ‘mevsim şartları’ ve ‘gebelik’ faktörlerinin köpeklerin psikolojisini etkilediği yönünde görüş bildirdi. ‘Cinsiyet farklılıkları’, ‘kısırlaştırma’, ‘tüylerin kesimi’ ve ‘genetik özellikler’ gibi faktörlerin köpeklerin

Tablo 1. Katılımcıların bağımsız değişkenlere göre dağılımı.
Table 1. Distribution of participants according to the independent variables.

Bağımsız değişkenler	Alt gruplar	Fırat Üniversitesi (n/%)	Uludağ Üniversitesi (n/%)	Tüm öğrenciler (n/%)
Yaş	16–20	100/47.4	78/41.7	178/44.7
	21–25	97/46	101/54	198/49.7
	26 – +	14/6.6	8/4.3	22/5.5
Cinsiyet	Bayan	28/13.1	44/23.5	72/18
	Bay	186/86.9	143/76.5	329/82
	Köy	25/11.7	24/12.8	49/12.3
Köken	Kasaba-ilçe	70/32.9	58/31	128/32
	Şehir	71/33.3	43/23	114/28.5
	Büyükşehir	47/22.1	62/33.2	109/27.3
Sınıf	1. Sınıf	121/56.5	103/55.1	224/55.9
	5. Sınıf	93/43.5	84/44.9	177/44.1
Pet sahipliği	Evet	151/70.9	154/82.4	305/76.3
	Hayır	62/29.1	33/17.6	95/23.8
	Çok isterim	35/16.4	58/31	93/23.3
Evde köpek beslemek	Bahçede (evin dışında) olmak kaydıyla isterim	139/65.3	111/59.4	250/62.5
	Hiç düşünmedim	13/6.1	4/2.1	17/4.3
	İstemem	13/6.1	6/3.2	19/4.8
	Kesinlikle istemem	13/6.1	8/4.3	21/5.3
Ders	Evet	38/17.8	64/34.2	102/25.5
	Hayır	175/82.2	123/65.8	298/74.5

n: Frekans; %: Yüzde

Tablo 2. Katılımcıların köpeklerde bilişsel özelliklerin varlığını kabul etme oranlarına göre dağılımı.
Table 2. Distribution of the participants on acceptance rates of the presence of cognitive features in dogs.

Parametreler	Üniversite	Var (n/%)	Emin değilim (n/%)	Yok (n/%)	X ²	P
Merak dürtüsü	FÜVF	150/72.5	51/24.6	6/2.9	20.809	<i>p</i> <0.001
	UÜVF	166/89.2	14/7.5	6/3.2		
Zekâ	FÜVF	127/60.8	55/26.3	27/12.3	20.678	<i>p</i> <0.001
	UÜVF	151/81.2	27/14.5	8/4.3		
Akıl yürütme yeteneği	FÜVF	52/24.8	88/41.9	70/33.3	27.176	<i>p</i> <0.001
	UÜVF	77/41.6	85/45.9	23/12.4		
Muhakeme yeteneği	FÜVF	63/30	91/43.3	56/26.7	15.889	<i>p</i> <0.001
	UÜVF	91/48.9	65/34.9	30/16.1		

n: Frekans; %: Yüzde; X²: Kikare; P: Anlamlılık düzeyi; FÜVF: Fırat Üniversitesi Veteriner Fakültesi; UÜVF: Uludağ Üniversitesi Veteriner Fakültesi.

psikolojisi üzerinde etkili olduğunu düşünen katılımcıların oranları ise %32.7'den %62.9'a kadar değişiklik gösterdi. Bu bölümde sunulan parametrelerden 'yorgunluk' ve 'yaşlanma' parametrelerinin köpeklerin psikolojisi üzerine etkili olduğunu düşünen öğrenciler içerisinde, FÜVF öğrencilerinin oranı yüksek iken; bu iki parametre dışındaki tüm parametrelerin köpeklerin psikolojisi üzerine etkili olduğunu düşünen öğrenciler içerisinde, UÜVF öğrencilerinin oranı daha yüksek bulundu. Ancak bunlardan sadece 'tüylerin kesimi' (*p*<0.01), 'genetik özellikler' (*p*<0.01) ve 'mevsim şartları' (*p*<0.05) parametrelerine ilişkin oranlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu gözlemlendi (Tablo 3). Bakım şekli, hastalık, açlık, susuzluk ve gebelik parametrelerinin alt grupları ki-kare analizi için gerekli veriyi sağlamadığı; yaşlanma, cinsiyet farklılıkları, eğitim, sevgi, çevresel uyaranlar, yorgunluk

ve kısırlaştırma parametrelerinin analizlerinde anlamlı düzeyde farklılık şekillenmediği için bu parametrelere tabloda yer verilmedi.

KPÖDS'yi oluşturan 20 yargının tümü için katılımcıların sergiledikleri tutumun pozitif (4≥) olduğu gözlemlendi. KPÖDS'den alınan toplam puan 113.18 olarak gerçekleşirken, yargı başına düşen ortalama puan 5.659 olarak hesaplandı. Köpek psikolojisini önemseme düzeyi konusunda negatif tutum sergileyen (4<) katılımcıların oranı %2.7 (n=11) olurken, 4≥ düzeyde puan alarak pozitif tutum sergileyenlerin oranı ise %97.3 (n=390) oldu.

Demografik gruplardan üniversite, sınıf, yaş, köken ve ders değişkenleri açısından, katılımcıların köpek psikolojisini önemseme düzeyleri arasında fark gözlenmezken (*p*>0.05); cinsiyet, pet sahipliği ve evde köpek

Tablo 3. Katılımcıların biyolojik ve çevresel faktörlerin köpek psikolojisinin üzerine etkilerini kabul etme oranlarına göre dağılımı.
Table 3. Distribution of the participants on acceptance rates of the effects of biological and environmental factors on dog psychology.

Parametreler	Üniversite	Etkiler (n/%)	Fikrim yok (n/%)	Etkilemez (n/%)	X ²	P
Tüylerin kesimi	FÜVF	69/32.7	88/41.7	54/25.6	15.164	<i>p</i> <0.001
	UÜVF	96/51.9	58/31.4	31/16.8		
Genetik özellikler	FÜVF	102/48.1	76/35.8	34/16	12.667	<i>p</i> <0.01
	UÜVF	123/65.8	43/23	21/11.2		
Mevsim şartları	FÜVF	157/73.7	32/15	24/11.3	7.891	<i>p</i> <0.05
	UÜVF	149/79.7	31/16.6	7/3.7		

n: Frekans; %: Yüzde; X²: Kikare; P: Anlamlılık düzeyi; FÜVF: Fırat Üniversitesi Veteriner Fakültesi; UÜVF: Uludağ Üniversitesi Veteriner Fakültesi.

Tablo 4. Demografikler ve KPÖDS tutumu bazında *t testi* ve tek yönlü varyans analizi dağılımları.

Table 4. Distribution of demographics and *t-test* and one-way ANOVA on the attitude of the set of care level of the dog psychology.

Bağımsız değişkenler	Demografik alt gruplar	Frekans (n)	Ortalama	Standart hata	F oranı	t değeri	P
Cinsiyet	Bayan	72	5.9431	0.09226	-	4.732	<i>p</i> <0.001
	Bay	329	5.5983	0.07285			
Pet sahipliği	Evet	305	5.7475	0.08233	-	4.348	<i>p</i> <0.001
	Hayır	95	5.3663	0.08768			
Evde köpek beslemek	Çok isterim	93	5.9618 ^b	0.05227	9.921	-	<i>p</i> <0.001
	Bahçede (evin dışında) olmak kaydıyla isterim	250	5.6296 ^b	0.04597			
	Hiç düşünmedim	17	5.5912 ^b	0.13775			
	İstemem	19	5.1184 ^a	0.20063			
	Kesinlikle istemem	21	5.1952 ^a	0.18364			

P: Anlamlılık düzeyi; a, b: Aynı sütunda farklı harf taşıyan ortalama tutum değerleri arasındaki farklılık önemlidir (*p*<0.05).

Tablo 5. Köpeklerde bilişsel özelliklerin varlığına ilişkin görüşler ile köpek psikolojisini önemseme düzeyi arasındaki ilişkinin tek yönlü varyans analizi veri özeti.

Table 5. Data summary of one way ANOVA between the relation of the views on the presence of cognitive features in dogs and the care level of the dog psychology.

Parametreler	Alt gruplar	Frekans	Ortalama	Standart hata	F oranı	P
Merak dürtüsü	Var	316	5.7277 ^b	0.04009	7.098	<i>p</i> <0.001
	Emin değilim	65	5.4408 ^{ab}	0.08528		
	Yok	12	5.2000 ^a	0.19287		
Zekâ	Var	278	5.7705 ^b	0.04077	12.549	<i>p</i> <0.001
	Emin değilim	82	5.4000 ^a	0.07753		
	Yok	35	5.3429 ^a	0.14937		
Anlama yeteneği	Var	358	5.6997 ^b	0.03720	3.279	<i>p</i> <0.05
	Emin değilim	26	5.3519 ^a	0.16075		
	Yok	8	5.4563 ^a	0.22068		
Duygu	Var	371	5.6883 ^b	0.03673	4.745	<i>p</i> <0.01
	Emin değilim	24	5.3458 ^{ab}	0.14113		
	Yok	5	5.0000 ^a	0.56679		
Akıl yürütme yeteneği	Var	129	5.8450 ^b	0.05647	6.554	<i>p</i> <0.01
	Emin değilim	173	5.5578 ^a	0.05713		
	Yok	93	5.5941 ^a	0.07515		
Muhakeme yeteneği	Var	154	5.9065 ^b	0.04942	16.649	<i>p</i> <0.001
	Emin değilim	156	5.5590 ^a	0.05885		
	Yok	86	5.4169 ^a	0.08095		

P: Anlamlılık düzeyi; a, b: Aynı sütunda farklı harf taşıyan ortalama tutum değerleri arasındaki farklılık önemlidir (*p*<0.05).

Tablo 6. Biyolojik ve çevresel faktörlerin köpek psikolojisine etkileri konusundaki görüşler ile köpek psikolojisini önemseme düzeyi arasındaki ilişkinin tek yönlü varyans analizi veri özeti.

Table 6. Data summary of one way ANOVA between the relation of the views on the effects of biological and enviromental factors to dog psychology and the care level of dog psychology.

Parametreler	Alt gruplar	Frekans	Ortalama	Standart hata	F oranı	P
Cinsiyet farklılıkları	Etkiler	226	5.7772 ^b	0.04628	7.476	p<0.001
	Fikrim yok	107	5.5145 ^a	0.06861		
	Etkilemez	62	5.4734 ^a	0.09631		
Bakım şekli	Etkiler	382	5.6864 ^b	0.03602	8.331	p<0.001
	Fikrim yok	10	5.5000 ^b	0.20125		
	Etkilemez	9	4.7278 ^a	0.30857		
Eğitim	Etkiler	368	5.6913 ^b	0.03627	10.383	p<0.001
	Fikrim yok	22	5.5000 ^b	0.17661		
	Etkilemez	9	4.6389 ^a	0.24718		
Hastalık	Etkiler	371	5.6832 ^b	0.03749	3.492	p<0.05
	Fikrim yok	21	5.5024 ^b	0.14587		
	Etkilemez	5	4.9000 ^a	0.25884		
Çevresel uyaranlar	Etkiler	321	5.7109 ^b	0.03883	5.467	p<0.01
	Fikrim yok	57	5.5535 ^b	0.10024		
	Etkilemez	13	5.1077 ^a	0.18509		
Yorgunluk	Etkiler	332	5.6878 ^b	0.03946	5.362	p<0.01
	Fikrim yok	48	5.6313 ^b	0.09735		
	Etkilemez	16	5.0906 ^a	0.18654		
Kısırlaştırma	Etkiler	233	5.7618 ^b	0.04668	6.975	p<0.001
	Fikrim yok	136	5.5342 ^{ab}	0.05824		
	Etkilemez	25	5.3480 ^a	0.16352		
Genetik özellikler	Etkiler	225	5.7776 ^b	0.04354	6.784	p<0.001
	Fikrim yok	119	5.5256 ^a	0.07212		
	Etkilemez	55	5.4900 ^a	0.10248		
Gebelik	Etkiler	361	5.7050 ^b	0.03734	7.480	p<0.001
	Fikrim yok	34	5.2809 ^{ab}	0.12200		
	Etkilemez	5	5.0400 ^a	0.33144		

P: Anlamlılık düzeyi; a, b: Aynı sütunda farklı harf taşıyan ortalama tutum değerleri arasındaki farklılık önemlidir (p<0.05).

besleme değişkenleri açısından anlamlı düzeyde (p<0.001) farklılık bulundu. Bu farklılıklara göre bayanlar erkeklere oranla, pet sahibi olanlar olmayanlara oranla, evde ya da evin bahçesinde köpek beslemeyi isteyenler istemeyenlere oranla KPÖDS'den daha yüksek puan aldı (Tablo 4).

Köpeklerde bilişsel özelliklerin olup olmadığı yönündeki sorulara verilen yanıtlarla, KPÖDS'den elde edilen ortalamaların karşılaştırılması sonucunda, köpeklerde merak dürtüsü, zekâ, duygu (sevgi, nefret), akıl yürütme yeteneği ve muhakeme yeteneği olduğunu kabul eden katılımcıların köpek psikolojisini önemseme düzeyi, bu özelliklerin olduğunu kabul etmeyenlere oranla anlamlı düzeyde (p<0.05) yüksek bulundu (Tablo 5). Benzer şekilde cinsiyet, bakım şekli, eğitim, hastalık, çevresel uyaranlar, yorgunluk, kısırlaştırma, genetik özellikler ve gebelik faktörlerinin köpek psikolojisini etkilediğini düşünen katılımcıların köpeklerin psikolojisini önemseme düzeyi, sözü edilen faktörlerin köpek psikolojisini etkilemediğini düşünenlere oranla anlamlı düzeyde yüksek (p<0.05) bulundu (Tablo 6).

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışma, araştırmacıların öz kaynakları ile yürütülmüş olduğundan örnekleme dahil edilen fakülte sayısı sınırlı tutulmuştur. Araştırmanın sınırlılıkları arasında kabul edilmesi gereken bu durumun çalışmanın temsil gücünü zayıflatığı söylenebilir. Bu bağlamda, araştırmadan elde edilecek sonuçların, örneklemin temsil yeteneği ile sınırlı olacağı düşünülebilir. Ayrıca, fakültelerin bayan ve erkek sayıları arasındaki oranlar dikkate alındığında, FÜVF'deki erkek katılımcı oranının UÜVF'dekinden yüksek olmasının araştırma sonuçlarını FÜVF'de erkekler lehinde, UÜVF'de ise bayanlar lehinde etkilediği düşünülebilir.

Çalışmanın demografik parametrelerinden üniversite, sınıf, yaş, köken ve ders değişkenleri açısından, katılımcıların köpek psikolojisini önemseme düzeyleri arasında fark gözlenmezken; cinsiyet, pet sahipliği ve evde köpek besleme değişkenleri açısından katılımcı görüşleri arasında farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıklara göre bayanların erkeklere, pet sahibi olanların olmayanlara, evde ya da evin bahçesinde köpek

beslemeyi isteyenlerin istemeyenlere oranla köpek psikolojisini daha fazla önemsedikleri belirlenmiştir. Hayvan hakları, hayvan sevgisi ve hayvanların ahlaki konuları ekseninde yürütülen çalışmaların (4, 8, 9) genelinde, bayan katılımcıların erkek katılımcılara oranla hayvanlardan yana tavır sergiledikleri gözlenmektedir. Bu çerçevede, çalışmada elde edilen sonuçların literatürle uyumlu olduğu görülmektedir.

Hayvan kullanımı, insan-hayvan birlikteliği ve yansımaları konularında yapılan çalışmalarda pet sahipliğinin, hayvanlara yönelik tutum ve davranışlar üzerinde olumlu etkiye sahip bir faktör olduğu bildirilmektedir (11, 13, 14). Bu çalışmanın sonuçları da, pet sahipliği ve evde köpek besleme isteği değişkenlerinin hayvanlara yaklaşıma olumlu etkileri konusunda literatürle paralellik göstermektedir.

Ankette sunulan biyolojik ve çevresel faktörlerin köpeklerin psikolojisini etkilediğini düşünen ve köpeklerdeki bazı bilişsel özelliklerin varlığını kabul eden katılımcılar içerisinde, UÜVF'deki öğrencilerin oranı FÜVF'dekinden daha yüksek bulunmuştur. Özellikle biyolojik/çevresel özelliklerden 'tüylerin kesimi', 'genetik özellikler' ve 'mevsim şartları'; bilişsel özelliklerden ise 'merak dürtüsü', 'zekâ', 'akıl yürütme yeteneği' ve 'muhakeme yeteneği' parametrelerine ilişkin oransal dağılımlar arasındaki farklar istatistikî açıdan önemli düzeydedir. İki veteriner fakültesinin öğrencileri arasındaki bu farklılıkların, öncelikle bu fakültelerde yürütülen öğretim programı farklılıkları ve materyal çeşitliliğindeki farklarla açıklanabileceği söylenebilir. Çünkü UÜVF, FÜVF'ye oranla pet potansiyelinin yüksek olduğu bir bölgede bulunmaktadır (2). Bu durum, UÜVF Hayvan Hastanesine giren köpek sayısına ve öğrencilerin köpek konusundaki bilgi düzeylerine olumlu yönde katkı yapmış olmalıdır. Oysa FÜVF klinik tipi açısından çiftlik hayvanları kliniği ağırlıklı bir il olan Elazığ'da yer almakta (2) ve FÜVF Hayvan Hastanesine giren hayvanların büyük bölümünü çiftlik hayvanları oluşturmaktadır. Avrupa Veteriner Hekimliği Eğitimi Kurumları Birliğine akreditasyon sürecinde sunulan öz değerlendirme raporunda (1) FÜVF Hayvan Hastanesine getirilen pet sayısının düşük olduğu ve bu durumun FÜVF'deki eğitim-öğretimin zayıf yanları arasında kabul edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu noktalardan hareketle, FÜVF'deki öğrencilerin pet konusundaki bilgi düzeyinin, görece olumsuz etkilenmiş olabileceğini söylemek mümkündür. Dolayısıyla UÜVF ve FÜVF öğrencileri arasındaki görüş farklılıklarının, pet konusunda alınan eğitimdeki nitelik farklılıklarından kaynaklandığı sonucu çıkarılabilir. Nitekim Paul ve Podberscek'e (15) göre, benzer kurum üyeleri arasında ortaya çıkan bu tür farklılıklar, bölgesel özellikler ve altkültürel farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Bu çerçevede, çalışma sonuçlarıyla ortaya konan bu

farklılıkların da Paul ve Podberscek'in (15) görüşlerini de destekler nitelikte olduğu ileri sürülebilir.

Hayvanların düşünce süreçleri ve bilincini incelemeyi hedefleyen son çalışmalarda, memelilerin, muhakeme ve bellek gerektiren bir 'temel bilince' ve kayda değer zekâya sahip oldukları; bilgiyi gelişkin ve karmaşık yollarla işleyebildikleri (6); alternatifleri ya da sonuçlardan elde edilen kazanımları değerlendirmek suretiyle muhakeme yapabildiklerine (3, 6) ilişkin kabullerdeki artışa rağmen, köpeklerde zekâ olup olmadığı şeklindeki soruya 'emin değilim' ya da 'yok' yanıtı veren öğrencilerin toplam oranı FÜVF'de %38.6; UÜVF'de ise %18.8'dir. Benzer şekilde, FÜVF'deki öğrencilerin %70'inden fazlası, UÜVF öğrencilerinin ise %50'sinden fazlası, köpeklerde akıl yürütme yeteneği ve muhakeme yeteneği olup olmadığı şeklindeki soruya 'emin değilim' ya da 'yok' şeklinde yanıt vermişlerdir. Bu parametrelerde şekillenen farklılıkların, katılımcıların, köpek psikolojisine ilişkin konularla ilgili bilgi eksikliğinden kaynaklandığı ileri sürülebilir. Nitekim hayvan davranışlarına ilişkin ders/dersler alıp almadıklarını belirlemek amacıyla yöneltilen soruya katılımcıların dörtte üçe yakınının almadığı yönünde görüş bildirmeleri de bilgi eksikliği ile ilgili bu yorumu destekler niteliktedir. Öte yandan, katılımcıların köpek psikolojisini önemseme düzeyine ilişkin tutumlarında, bilgi düzeyini etkilemesi kuvvetle olası olan 'sınıf' ve 'ders' değişkenleri yönünden farklılık gözlenmemesinin, anketin uygulandığı fakültelerdeki eğitim-öğretim programı içerisinde hayvan davranışlarına ilişkin derslerin ya da konuyla ilgili müfredatın eksikliğinden/yetersizliğinden kaynaklandığı ileri sürülebilir. Dolayısıyla araştırma sonuçlarına göre, her iki fakültede verilen dersler ve konular veteriner fakültesi öğrencilerinin bilgi eksikliğini giderecek nitelikte olmayabilir. Oysa köpeklerde, ankette sunulan bilişsel özelliklerin olduğunu kabul eden katılımcılar ile çevresel ve biyolojik faktörlerin köpek psikolojisini etkilediğini kabul eden katılımcıların köpek psikolojisini önemseme düzeyi, diğer katılımcılara oranla anlamlı biçimde yüksek bulunmuştur (Tablo 5, 6). Bu durum köpek psikolojisini önemseme düzeyinin, hayvanların bilişsel, biyolojik ve çevresel özellikleri konusundaki bilgi düzeyi ile ilişkili olduğuna işaret olarak kabul edilebilir. Köpek psikolojisini önemseme düzeyinin veteriner hekimlerin tedavideki başarı oranını olumlu yönde etkileyeceği (3, 7) hesaba katıldığında, hayvan davranışları ve psikolojisine ilişkin derslerin, veteriner hekimliği eğitim programları içerisinde yer almasının gereklilik düzeyinde öneme sahip olduğu ileri sürülebilir.

'Evde köpek besleme isteği' ve 'pet sahipliği' değişkenleri köpek psikolojisini önemseme düzeylerinde farklılık oluşturan diğer değişkenler olmuştur. Bu farklılıklar, köpek psikolojisini önemseme düzeyinin, hayvanlarla yaklaşmayı gerektiren, edinme ve birlikte

yaşama gibi süreçlerden beslendiğini göstermiştir. Bu verilerin ise Dodurka'nın (3), yaşamının herhangi bir döneminde hayvanla teması olmamış ve birlikte yaşamamış insanların bu bilince ulaşamayacağı yönündeki görüşlerini desteklediği söylenebilir.

Sonuç olarak, veteriner fakültesi öğrencilerinin, genel olarak, köpek psikolojisini önemsedikleri ve önemseme düzeyleri üzerinde 'cinsiyet', 'pet sahipliği' ve 'evde köpek besleme isteği' değişkenlerinin etkili olduğu ileri sürülebilir. Ayrıca, fakültelerin kurulmuş olduğu coğrafi bölgelerdeki hayvan varlığının ve çeşitliliğinin, öğrencilerin hayvan türlerine ilişkin bilgi düzeyini etkilediği, bilgi düzeyinin ise köpek psikolojisini önemseme düzeyine ilişkin tutumlar üzerinde pozitif yönde etkili olduğu sonucuna varılabilir. Bu bağlamda, köpek psikolojisi ya da hayvan psikolojisi eksenli derslerde tanıma-anlama-önemseme bilincini hekimlik performansına yansıtabilecek yeterli ve özenli bir müfredatın hazırlanması ve bu konuların uzmanlar denetiminde tartışılmasının hekim yetiştirme sürecinin önemli bir aşaması olduğu iddia edilebilir.

Kaynaklar

1. **Anonim** (2007): *Fırat Üniverstiy Faculty of Veterinary Medicine Self-Evaluation Report*. EAEVE, Elazığ.
2. **Anonim** (2007): *Hizmet Birimi Faaliyetleri*. Erişim tarihi: 04.05.2007 Erişim: http://eski.kkgm.gov.tr/Birimler/hizmet_birimleri_faal.htm.
3. **Dodurka T** (2000): *Köpek Psikolojisi*. İkinci Basım. Remzi Kitabevi, İstanbul.
4. **Eldridge JJ, Gluck JP** (1996): *Gender differences in attitudes toward animal research*. *Ethics Behav*, **6**, 239–256.
5. **Erk N** (1966): *Veteriner Tarihi*. Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Yayınları: 195. Ders Kitabı: 97. Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
6. **Francione GL** (2008): *Hayvan Haklarına Giriş. Çocuğunuz mu Köpeğiniz mi?* Çev: Renan Akman. Elçin Gen. İletişim Yayınları, İstanbul.
7. **Görgül OS** (2003): *Veteriner hekim, hayvan sahibi ve evcil hayvanlar arasındaki ilişkiler*. *Küçük Hayvan Veteriner Hekimliği Dergisi*, **1**, 7–8.
8. **Herzog Jr, Harold A, Betchart NS, Pittman RB** (1991): *Gender, sex role orientation, and attitudes toward animals*. *Anthrozoös*, **4**, 184–191.
9. **Levine ED, Mills DS, Houpt KA** (2005): *Attitudes of veterinary students at one US College toward factors relating to farm animal welfare*. *JVME*, **32**, 481–490.
10. **Oral HD, Özcan M** (2003): *Köpeklerde agresyon*. *Küçük Hayvan Veteriner Hekimliği Dergisi*, **1**, 20–27.
11. **Ozen A, Ozturk R, Yasar A, Armutak A, Basagac T, Ozgur A, Seker I, Yerlikaya H** (2004): *An attitude of veterinary practitioners towards animal rights in Turkey*. *Vet Med –Czech*, **49**, 298–304.
12. **Özdamar K** (2002): *Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi*. 4. Baskı. Kaan Kitabevi, Eskişehir.
13. **Özen A, Özen R, Yaşar A, Armutak A, Bayrak S, Gezman A, Şeker İ** (2009): *Attitudes of Turkish veterinary students and educators towards the moral status of animals and species rating*. *Kafkas Univ Vet Fak Derg*, **15**, 111–118.
14. **Paul ES, Serpell JA** (1993): *Childhood pet keeping and humane attitudes in young adulthood*. *Animal Welfare*, **2**, 321–337.
15. **Paul ES, Podberscek AL** (2000): *Veterinary education and students' attitudes towards animal welfare*. *Vet Rec*, **146**, 269–272.
16. **Pugnetti G** (2005): *Köpek Ansiklopedisi (300'den fazla türün eğitilebileceği alanlar ve içgüdüsel özellikleri)*. Çev: Yavuz Alogan. Arkadaş Yayınevi, Ankara.
17. **Tavşancıl E** (2002): *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. Nobel Yayınları, Ankara.

Geliş tarihi: 15.03.2010 / Kabul tarihi: 29.07.2010

Yazışma Adresi

Veteriner Hekim Özlem Doğan
Fırat Üniversitesi Veteriner Fakültesi
Veteriner Hekimliği Tarihi ve Deontoloji AD 23119/Elazığ
e-mail: ozlemdogan20@gmail.com